

Za Josefem Zumrem (19. března 1928 – 2. července 2024)

„Smrt se přihlásí, už když počat jsi.“

Smuteční řeč k poctě Josefa Zumra¹

Petr Kitzler

Filosofický ústav AV ČR, Praha
kitzler@flu.cas.cz

Vážení zarmoucení pozůstalí, vážení smuteční hosté, dámy a pánové,

dovolte mi říci několik slov o panu doktoru Josefu Zumrovi, kterého dnes provázíme na jeho poslední cestu. Jakkoli je tato příležitost nutně zahalena smutkem a bolem nad ztrátou a odchodem člověka, který se i nám, kdo jsme k němu nebyli připoutáni intimními rodinnými pouty, s větší či menší intenzitou otiskl do osobních i pracovních životů, přesto je to zároveň, a možná že i především, příležitost vyjádřit – naši hlubokou vděčnost. Vděčnost za to, jaké dílo dokázal Josef Zumr pro tuto kulturu a společnost během své životní cesty vytvořit, vděčnost za to, kolik smysluplné práce za dobu svého působení v akademických institucích a jejich grémiích vykonal – a také vděčnost za to, že jsme kus této cesty mohli kráčet s ním a po jeho boku.

Josef Zumr byl od založení někdejší Československé akademie věd v roce 1953 jejím vědeckým pracovníkem; byl historikem filosofie, estetikem, překladatelem, redaktorem, člověkem umění v celé šíři tohoto slova a po sametové revoluci rovněž ředitelem Filosofického ústavu Akademie věd, jehož obnovení bylo do velké míry právě jeho zásluhou. Kromě položení pevných základů úspěšného rozvoje Filosofického ústavu v dalších letech hrál rovněž vůdčí roli při obrodě *Filosofického časopisu*, kde dlouhá léta působil v redakční radě, a při ústavu také založil nakladatelství *Filosofia* – valná většina z více než šesti stovek publikací, které tu vznikly, nese právě jeho imprimatur.

¹ Smuteční řeč pronesená na pohřbu Josefa Zumra 11. července 2024 v Táboře.

Navzdory tomu, že jeho vědecká i životní dráha byla ze své přirozené trajektorie silně vychýlena realitou normalizačního Československa se všemi jejími důsledky, díky své osobní a charakterové pevnosti dokázal nepodlehnout tlaku doby a najít způsob, jak navzdory často nepříznivým okolnostem zůstat neokázalým způsobem sám sebou. Ve všech oblastech svého zájmu a rovněž ve Filosofickém ústavu, kam až do posledních dní pravidelně docházel, zanechal nesmazatelný otisk, a tento otisk si česká kultura, věda i Filosofický ústav poneseš vděčně již navždy.

Když jsem se pana doktora před několika měsíci na oslavě jeho šestadešátých narozenin ptal, jak to dělá, že je i ve svém věku stále v tak skvělé kondici, odpověděl mi s lehkým úsměvem něco v tom smyslu, že on na tom žádnou zásluhu nenese a že osud s námi pracuje tak, jak se mu zlíbí, bez našeho přičinění. Filosof ví, že smrt není zlo, že je to náš dluh vůči přirozenosti; že je to dobrý život, na kterém záleží; a že vědomí konečnosti každého života dává potřebnou perspektivu. Můžeme si jen přát, abychom tak dobrý a naplněný život prožili i my sami.

Nevím, jestli měl pan doktor Zumr rád ruského futuristu Velemira Chlebnikova, ale vzhledem k jeho náklonnosti k avantgardě a k tomu, že z ruštiny sám překládal, doufám, že ano. Dovolte mi tedy skončit jednou jeho básní:

*Shledal jsem, že nádherné je počasí,
a prosím milou ručku,
ať elegantně přemístí přízvuky,
aby výsledkem bylo: smrt se přihlásí, už když počat jsi.
Tam na cestě se zvedl bílý a stojí něhozrak!
Je to večer? Či strom? Či vrtoch můj?
Ach, dovolte mi říci slovo něžné tak!
Přistupuji k němu krokem půvabným a vybraným
a s úklonem ho oslovím: pokud neodmítáte význam lásky čar,
pak zvu vás večer dál.
Budou tam slečny a panny
a stakany pozvedneme nad hlavami.
Večer se sápe po mráčku,
uštědřil větru ránu, jemu (ne mně),
však souhlasně zakmitaly světlušky, v očích mi svítily,
říkají mi, že obcovat se záhrobím nestojí úsilí.²*

Na viděnou, pane doktore!

2 Chlebnikov, V., Pokus se strojeností. In: týž, *Dar čarodějky mám, sestry nebeoké. Výbor z díla (1908–1916)*. Přel. J. Kitzlerová – V. Frank. Praha, Academia 2024 (v tisku).